

**MIHÁLY
BABITS**

TIMÁR VIRGIL
FIA

Mihály Babits
Timár Virgil fia

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24176724

Timár Virgil fia:

Содержание

TIMÁR VIRGIL FIA

4

Конец ознакомительного фрагмента.

48

Timár Virgil fia

TIMÁR VIRGIL FIA (ISKOLAI TÖRTÉNET HÁROM RÉSZBEN)

ELSŐ RÉSZ

Ebéd a sóti ciszterciák refektóriumában. A feketekötényes, fehér ruhás papok együtt esznek a hosszú asztalnál.

Milyen kellemes hely! A tisztára meszelt falak nyugodt, nehéz bolthajtásokban borulnak a boldog evőkre. Csend van, még a levesnél tartanak; csak a mély, mély ablakfülkékben zümmög néhány dongó. Rézsut besüt a nap. Az inas halkán viszi ki a nagy levesestálat. Az első éhséget hamar elverik, az iskola vesződéségtől még elborult paparcok lassan kiderülnek. Még a régi, nagy vasfeszület Krisztusa is könnyebbülve nyújtózik a falon.

Dr. Horvát Vince, házfőnök-igazgató – atyai szemű, gyermekképű, ezüstöshajú úr – habozó tekintettel néz végig a rendtársak során. Tudja, hogy amit mondania kell, kényelmetlen

lesz a professzor urak füleinek. Galambszívű ember létére a legjobb pillanatot lesi.

A pillanat itt van. Az inas épen a somlaiból töltött, a főurak az új szakácsnét dícsérik, a hitoktató, Szádi Márk, csontos, sovány ember, megfélelkezve gyomorhajáról, enni mert valamely fogásból. Vígan hangzik a Lesinszky Ipoly, vastag történettanárról, szokott csámcsogása, füle mögött furcsán táncol az áll alá kötött szalvéta két csücske, mint fantasztikus, fehér szárfülek. A földrajz tanára, a világias érzelmű Szoboszlai Timót, a Budapesti Hírlapba temetkezik, mintha vendéglőben enne s nem is ismerné a többieket...

Lentebb ül, szerényen, a tiszteletreméltó Timár Virgil. A házfőnök szeretettel nyugtatja meg szemét a legjobb tanár, az igazi szerzetes becsületes arcán. Az alsó tábla már csupa hívekből áll. A kis Bogár Szaniszló, a legfiatalabb, még lelkes pedagógus, most is valami iskolai incidenset tárgyal. A civilek végre, a rajztanárról és a tornatanárról, a rend alkalmazottai, mindig kész szolgálói a felsőségnek...

– Megint leirat a minisztériumból – kezdte a direktor. A szavak oly valószínűtlenül csengtek a fehér, klastromi bolthajtások alatt, a joviális, kedves arcok közt: Leirat a minisztériumból! Régi barátok, akiknek szelleme még mindig itt kóvályog, s szereti nézni látatlan a vidám ebédeket, zavartan húzódnak vissza a fülkékbe az ismeretlen szóra...

– Azoknak sincs odafönn más dolguk, mint hogy firkáljanak – ütötte ki vörös tokáját Lesinszky a papi krágliból. (Fehér

nyoma maradt a tokán a kráglinak.)

– Már meg mit akarnak? – kérdezte Szádi Márk, nem titkolt ellenszenvvel a világi, esetleg szabadkőműves hatalommal szemben.

– Az internátussal nem bíró középiskolák tanárainak szól... Elrendelik, hogy a növendékeket látogassuk meg a lakásukon. Időnkint jelentést kell tenni a tapasztaltakról.

– Mit? Micsoda?

Lesinszky szája nyitva maradt a fejében – mint egy fekete háromszög egy vörösben, mert a feje is háromszögletű volt. – Ijedten kapott a falat után, amely a szalvétára pottyant.

– Micsoda? Hogy én megvizitteljem a zsidógyerekeket?

Ez volt az általános vélemény is. A ciszterciák előkelő rend, mondhatnám gőgös rend: nem olyan, mint a mizerikordiánusok vagy a ferencesek. Messze külvárosokban tett beteglátogatás, rosszhírű utcák levegője, rosszszagú lakások piszka, előttük ismeretlen. Könyvek között, vagy úri társaságban élnek, a szünidőket külföldi utazással töltik, gazdag földjeik vannak s pincéikben kitünő boraik. Nyugalom és kényelem vezeti életüket. Gőgjük és kényelmük egyformán tiltakozott a miniszter gondolata ellen. Mi mindennek lehetnek kitéve a kéretlen látogatásokon?

– Úri ember egyáltalán nem megy olyan helyre, ahol nem bizonyos a szíveslátásról – mondta Szoboszlai Timót, összehajtogatva az újságot.

– Egészen mégsem mellőzhetjük a rendeletet – felelt a

házfőnök. – Annál is inkább nem, mert csupa szegény diák van itt Sóton. Tessék elgondolni, micsoda helyeken lakhatnak. Erkölcsileg is megbízhatatlan helyeken...

– De mit tehetünk? – vetette közbe Gombos Cirill. – Internátus kellene vagy sok pénz...

– De hát aki a szüleinél lakik: hát az mindig jó hely? – kérdezte Szoboszlai. – Azt pedig nem lehet megtiltani, hogy egy gyerek a szüleinél lakjon.

– S miért nem? – riadt fel Szádi Márk, a hitoktató. – Például itt van a Vágner-fiú...

– Igen tisztességes, derék fiú – mondta csendesen Timár Virgil.

– A jó osztályfő védi a »fiait« – vágott közbe Szádi. – De mennél jobb fiú, annál jobban kéne vigyázni rá... annál kevésbé engedném, hogy anyjánál lakjék... Az anyja a leghírhedtebb személy volt az egész megyében...

Szoboszlai élénk mozdulattal vetette föl gondosan fésült fejét.

– A szép Vágner Lina?

– Á, Márton-lúd az már – szólt Lesinszky.

– Semmi esetre sem olyan nő, akire egy keresztény fiú nevelését bíznam – folytatta a hittanár. – Ez a kor jóra-rosszra egyformán fogékony. A hitnek gyökere gyöngé még: és nem minden levegőben erősödhetik meg...

– Én nem akarom feleslegesen terhelni a kolléga urakat – fejezte be a vitát, asztalt bontva, a direktor. – Csak ahol és amennyiben azt szükségesnek látják az osztályfőnökök...

– És a jelentés? – kérdezte a buzgó kis Bogár Szaniszló.

– Majd félév végén megbeszéljük a jelentés módját.

Átmentek a dohányzóba feketekávéra, és nemsokára parázs ramsli kerekedett. Vendégek is jöttek, egy helybeli klerikális ügyvéd és a plébános; egyre sűrűbb lett a szobában a füst, egyre kékvörösebb a borkedvelő tornatanár arca. A délutáni napfény ferde aranyávokat vont a kavargó füstbe, csöndes fényeket villantott föl a borospoharak peremén, megfestette a forró fekete páráját. A régi barátok szellemei megint előmerészkedtek a zugokból és a dohányfüst köpenyében lengedezve halkán kibiceltek.

Timár Virgil fölment szobájába. Ő csak ott érezte jól magát, a könyvei között. Bort nem ivott, a kártyát nem szerette. Fülei irtóztak az artikulátlan, kvaterkás diskurzustól. Ottfönn kedvelt latin szentjei vártak rá, a költő Ambrus, a filozóf Ágoston, a szellemes, urbánus Jeromos. Mellettük elfeledte a Lesinszky öblös hangját, a Szádi Márk irígy, papi pletykáit, a Szoboszlai megvető abbéfölényeskedését. Milyen messze volt ő minden rendtársától... és mégis csak itt tudott élni a klastromban. A szerzetesi élet legnagyobb áldása nem az együttélés, hanem a különélés szabadsága, a cellábavonulás nagy lehetősége. A rendházban nem uralkodott a testvériség szelleme: rejtett kis civódások, lappangó ellenszenvek és féltékenységek hálói feszültek celláról-cellára; de Timár Virgilt mindenki megszokta semlegesnek tudni. A rendtársak szívesen adták meg egymásnak azt a szabadságot, amit maguknak is megkívántak. S Timár

ártalmatlan volt, nem sok vizet zavart.

– Igazi szerzetes – mondták, és szelíden gúnyos tisztelettel nézték, mikor, fölhajtv a tejszines kapucinert, fölment szobájába.

A szerzetesi cellára itt csak az imazsámoly emlékeztetett, polcán, a breviárium mellett, kis vázában egyszerű virágok hervadtak. A bútorzat régimódi úriszobáé volt, plus karszékek, kissé sablonos íróasztal. A falakon régi olasz mesterek képeinek reprodukciói, melyeket itáliai útjaiból hozott haza Timár. A könyvespolcon Aquinói Tamás Summájának szép, chagrinkötésű kiadása, s a földön, a falhoz támasztva, a Bollandisták néhány óriás, folio kötete, Ziracról, a rend könyvtárából valók. Timár olvasni kezdett, de hamar abbahagyta és az ablakhoz ment.

Az ablak a rendház nagy kertjére nyílt, hatalmas, régi fákra, melyek nyaranta a szobát kellemes félhomályba borították. Timár szórakozottan nézett ki az olvadozó napfényfoltokra, a lombok s utak közé. Különös dolog! Valahányszor rendes napibeosztása csak a legcsekélyebb mértékben is meg volt zavarva, – akár látogatót várt, akár szokatlan helyre kellett mennie – mindjárt az egész napját vesztette el. Mintha gondolatát lefogták volna ebbe a nyugös életbe! Megbénultak a lelke szárnyai... Nem szállhatott többé olvasmányáival a régi szentek pusztái, barlangjai felé, vagy a theológiai gondolatrendszerek matematikailag kimért és mégis misztikus palotáiba. Világtól elszokott csigaéletének, finom, érzékeny magányosságának eredménye volt ez. Most mégis elhatározta, hogy elmegy a

Vágner-fiú lakására, s ez az elhatározás egy kellemetlen feladat előtteállásával nehezedett rá.

Elhatározta, maga sem tudta mért. Szerette ezt a fiút, az áhítatos tiszteletet okos gyermekszemeiben, egész lényének friss és szabad fürgeségét. Timár könyvei mellett egészen az iskolának élt. Bár sohasem ereszkedett nagyobb bizalmasságba tanítványaival, azok mindig rajongással tekintettek reá. Kevés emberi viszony van, mely gazdagabb érzelmeket fejtene ki a naív lélekből, mint a tanár és tanítvány viszonya. S Timárban megvolt a nagy tudósoknak, a celibátus embereinek szent és aszkétikus pederáziája, mely Goethe szerint a nevelés tulajdonképeni ösztöne, a lélek fajfentartásának ösztöne. Tanítványait magához tartozóknak érezte, mintha örökre hozzá volnának kapcsolva azokkal a lélekdarabokkal, amiket nekik adott. (Hisz másoknak sem adott lelkéből, mint nekik!) És érzékeny, naiv prüdériáját épügy bántotta a kétes származás és környezet, melyből legjobb tanítványa kinőtt, mintha neki magának volna valami folt az életében, valami szégyelnivaló disszonancia.

Oly tapasztalatlan volt ő a világban! Életről, szerelemről, rossz nőkről olyan naiv fogalmai voltak – maga is érezte! Hogyan legyen ő nevelője, életbe vezetője ilyen nagy, majdnem felnőtt fiúknak, ki sokkal kevesebbet látott az életből, mint azok? A kötelesség nyomasztó érzése alatt ezúttal szellemének valami késő kíváncsisága is lappangott. Nyüzsgő kíváncsiság, a Kaland meduza-szemeinek az a babonázó, bénító hatalma, mely a nyugodt, kalandtalan életű emberekre néha váratlan rámered a

Holnapból.

Különös emlékek kezdtek lelkébe tolongni... Azt hitte, régen elfeledte őket, maga is meg volt lepelve, hogy emlékszik rájuk... Szavak támadtak föl, amiket szeminárista korában társaitól hallott, – a közös dormitórium fülledt homályában, hol a serdülés tikkadt vihogásai és ijedt imái rezzentek ki olykor a paplanok alól – szavak, amikre akkor nem is figyelt, akarva nem figyelt, amiket mégis olyan jól megjegyzett. Félig értett és tulajdonképpen egészen ártatlan célzások, most már tudta ártatlanságukat, de akkor... akkor nem látszottak ily ártatlanoknak. Akkor mögöttük kísértett az ifjúság minden kísértete.

Miért jutottak ezek a szavak most eszébe? Az ifjúság kísértetei régen elfakultak a tudás és a szentség fényében, csöndesen mosolygott már a régi borzadásokon. Fölényesen gondolt az életre, mocskára és csodálatos szenvedélyeire, árnyékos és boldog cellájából. De íme, egyetlen előreérzése e mocskos Élet új érintésének mit hoz ki belőle? Mintha huszonöt év kiesett volna életéből, megint a borzongó, tudatlan ifjú volt, a félszeg kispap, a gyáván kíváncsi, aki alig kezdte meg lelkében küzdelmét az ősi, nyugtot nem hagyó ellenséggel, mindenütt jelenvaló rémmel, az Asszonnyal!

Ó, az Asszony! – Timár Virgil életében alig játszott szerepet ez a lény. Az anyját nem ismerte, hideg üvegből szívta ő a tejet, s egy laposmellű, csontos néember vigyázott rá később, néember csak és nem nő, félig munkás, félig cseléd az apjánál, egy valóságos nemnélküli paraszt. Az apja egy bigott kertész

volt, és a kis Jani (mert ez volt a neve, mielőtt új emberré vált a szerzetességben) ott ült naphosszat a kockás ágyások szélén, a porhanyó földön és a szentképeket rakosgatta ölében, amiket jó viseletéért a hittanártól kapott. Már akkor a szentek ragadták meg a képzeletét, ezek a rejtelmes lények, akik behatoltak az égi tudományba, s csodákat tudtak tenni imájukkal, s mégis alázatosak voltak, mint a gyermekek, s mosolyogva túrták a vértanuság minden szenvedését. Ezek soraiba vágyott az ő gyermekszíve, s el-elborzadva kérdezte magától, tudott volna-e ő oly hős lenni, mint ők, s bátor vallomást tenni hitéért a pribékek előtt?

Tizennégyéves korában már a kispapok kék ruháját hordta a kis Jani, s első, öntudatlan szerelmei a Szentek Életéből lopóztak szívébe: szent és hős leányok, a gyermek Ágnes, aki nyugodtan adja át magát a hóhérnak, az okos Katalin, aki megszégyeníti a császár bölcseit... Eleven asszonyt alig látott, vagy ha látott is, nem mert rájuk nézni. De titkon megilletődött, ha az Élet és Szerelem nagy misztériumaira gondolt, Szent Elekre, aki megegyezett házastársával, hogy szűzek maradnak, szent Antalra, akit csodálatos, állati asszonyok kísértettek a pusztában. Ehhez jöttek a dormitórium megsejtett szavai. És később, mikor a Theologia Moralist tanulta, ezt a rettenetes könyvet, amelyent csak izgatott barátfantázia tudott kieszelni, útalat és undor töltötte el lelkét.

Ó ha a Theologia Moralis esetei, a szerelem gyóntatószéki kazuisztikájának ez ocsmány példái – ha mindez valóság,

ha mindez megtörténik, itt történik napról-napra, mellette, közelében, a tanítványa közelében!..

Mi hát az az asszony, micsoda kétértelmű lény, szentségre és mocsokra egyformán született? miből van az asszonyi test, hogy Szűzesség edénye és Utálatosságok eszköze egyformán lehet? Timár Virgil előtt elvonultak a hagiografia összes nőalakjai, a fenséges Ilona, a finom bölcsességű Monica, az előkelő római matrónák, akik Jeromos barátnői voltak... Megállt képei előtt és öntudatlanul elnézte a Raffael madonnájának széles csípőjét, ruhája redőit, a Botticelli angyalainak parázsszemét, a Crivelli szűzének gyengéd tojásarcát. Asszonynevekre gondolt, rendtársainak asszonypletykáira, melyeket itt-ott hallott, amint csipkedték egymást az ebédnél.

És a maga asszonytalan életére gondolt...

Timár Virgil élete, napirendje olyan volt, hogy bátran igazíthatták volna utána órájukat a sótiak, mint a königsbergi lakosok Kant után. Estefelé, pontosan félhatkor, megjelent a hosszú Xavér-utcán, amely a ciszterciek szőlleje felé vezetett. Lassan haladt a hosszú léckerítéseknél, melyek a ferde délutáni napban vibráló, csíkos árnyékokat hintettek sárgás reverendájára. Himbálva redőzött a nagy férfilábak körül a bő reverenda; fekete papkötényét – tradíció még abból az időből, mikor a ciszterciek földművesrend voltak – el-elkapta a szél.

– Szarka – mondták egymásnak a diákok, ha messziről látták (mert ez volt a fekete-fehér papok neve diáknyelven): és sunyin kapták nyakuk közé a fejüket. De mikor megismerték Virgilt,

bizakodóan nyújtották ki újra s mosolygó tisztelettel köszöntek:

– Laudetur Jesus Christus!

– In aeternum – fogadta Timár, és tovább ballagott. Ha rendtársai jöttek szemben, azokkal némán üdvözölték egymást. Sohsem váltottak szót, sohsem csatlakoztak. Ellenben egy-egy kis diákot gyakran magával vitt egész a szőlőig is, az iskolai dolgokról vagy a rómaiak életéről beszélgetve vele. A szent Makár templománál csöndesen leemelték a kalapjukat s nyugodt léptekkel indultak föl a Makár-hegyének. Ott aztán őszönte egy barackot, körtét, egy-egy gerezd szőlőt talált a fiúnak...

Így ment ez napra-nap.

De ma Sót lakói meglepetve látták, hogy a szokott alkonyelőtti óra helyett már kora délután megjelenik a léckerítések mentén a Timár Virgil egyszerű alakja. A nap még mérgesen tűzött, a lécek éles árnya tűzfolyót verdesett, a Makár-templom kőszentjei tikkadtan nyújtózkodtak s csavargatták barokk tagjaikat a régi fülkékben, de a fülkék nem adtak még árnyakat nekik. Timár izzadtan állt meg s levette kalapját...

Két kis rókája volt kinn a szőlőben, rókafiak, akiket a vincellér fogott egyszer és Timár fölneveltette vele. Elnézte a kis állatok játékát, amint hancuroztak egy nagy kosárban, furcsa helyzetekbe hemperegtek össze, harapták egymás nyakát, lihegtek nyelvükkel. Timár a Vágner-fiú lakását akarta este fölkeresni, azért ment ma a szőlőbe korábban. De csak nem indult vissza alkonyat felé sem, ott habozott estig a rókafiaknál...

Másnap az iskolában. Timár szórakozottan néz keresztül a

tünődő fiatal fejeken. Egyszerre különösnek tűnik fel előtte, hogy ezek itt vannak mind, szőke és barna, úr és paraszt fia, összezsúfolva egy teremben, magyar és sváb gyerek. És mind egy dologra feszítik eszüket, egy gondolkörben mozgatják fejlődő agyukat, egy életet élnek együtt és övele hosszú éveken át. A fiai... És mégis, mennyire nem ismeri őket!.. És mégis, mindegyiknek megvannak a külön szálai s egy külön élethez kötik el őket, egy külön körhöz, egy külön családhoz, az ismeretlen és ijesztő Élet külön sejtjeihez, melyek idegenek egymásnak és neki. Mindegyik egy egész más világ jegyese. S az élet sodra egyszer csak meghúzza ezeket a láthatatlan szálakat és elragadja a fiúkat, el egymástól, el tőle, mindegyiket a maga külön köre, a maga titkos rendeltetése felé...

Vágner Pistát nézte. Micsoda kör az, mely ezt a fiút magának reklamálja? Hova megy ez a gyermek, ha haza megy?

Eddig sohasem jutott eszébe kérdeni. Megelégedett avval, hogy a Pista okos, jó tanítvány, hű tisztelettel fogadja minden szavát s ő oly örömmel kísérheti ennek a fiúnak ébredő eszét, talentumát, mint valami ritka virág kinyílását. Úgy tűnt föl neki, mintha csak addig élne az, amíg ő látja, amíg az iskolában van vagy kirándulásaikon, szeme előtt. Mintha az az idő, amikor nem látja, legfeljebb feladványainak elvégzésére szolgálna. Biztos volt, mint a kertész, hogy virága biztosan, egyformán nő tovább a többivel. Most egyszerre döbönt rá, hogy ennek a kedves fiúnak is megvan a maga külön élete, ki tudja, milyen élet, mely előtte teljesen idegen.

Felszólította a fiút felelni.

– Vágner, fordítsd tovább!

És maga is meglepődött a maga szavától... (Máskor keresztneven szokta nevezni fiait.)

Pista azonban megrezsent, mint aki mély álomból ébred, és nem tudta, hol hagyták abba a fordítást. Timár hökkenne nézte legjobb tanulóját. Csak most vette észre, hogy az arca bágyadt és a szeme tompa, mintha nem aludta volna ki magát. Az egész fiún valami különös szórakozottság ömlött el.

– Mi bajod van, fiam? – kérdezte tőle óra után.

– Semmi – felelt a fiú és sietett eltűnni a játszó gyerekek közt.

A hangjában dac szólt. Szemében dac villant. Dacos elhúzóds, mely ebben a korban a legokosabb és legjobb fiúkból sokszor oly váratlan kiütközik. Timár eltünődve nézett utána.

Most már végleg elhatározta, hogy legyőzi vonakodását és meglátogatja délután a fiút.

A Petrezselyem-utca nem tartozott a legjobb hírű helyek közé. A város végén volt, ahol már csak a vásártér következett, a temető és a régi puskaporostorony. Nagy, pruszlikos, ezüstgombos cigánycsapat jött szembe Timárral, zörgő szekerek fojtó port vertek föl. Vánnyadt asszonyok és furcsa lányok álltak a kapukban. Csenevész gyerekek félmeztelen játszottak a fakó fák alatt, ahol az összetiport fekete szeder foltjai maszatolták a port. Egy piszkossárga szálloda öblös kapuja tátogott, be lehetett látni a sivár kocsiszínig. Különös összevisszaság volt a fakóságban, mintha a kisváros szövetének visszája volna ez.

A papot megbámulták, egy-egy gyerek riadtan köszönt. Alig tudott védekezni egy piszkos kézcsók ellen.

– Kis fiam, melyik a Stirling-ház? – kérdezte egy szurtos kölyöktől, mert Sóton a házaknak még neveik voltak inkább mint számaik.

– Majd én elvezetem! – kiáltott egy másik kis nadrágos, s átszaladtak a pap előtt az utca túlsó felére, ahol egy nagy, háromudvaros ház nyúlt vigasztalanul. A kisebb gyerek is jött utánuk, bőgve a krajcárért.

– Kit tetszik keresni? – kérdezte egy nagyocska leány, aki a kapuban ácsorgott.

A pap szinte megrázkódott az undortól, amint belépett az udvarba, mintha egy piszkos folyóba merülne. Ez a ház azok közé tartozott, amilyen minden vidéki metropólisban van egy vagy kettő, valóságos lerakodóhelye a legalsó nyomorrétegnek. Valaha a város büszkesége volt, az első nagyszabású bérházépítmény, emeletes, és Timár bizonyára jól ismerte volna, ha ismerősebb lett volna abban a városban, ahol már több mint egy évtizede élt. A kisváros eszközei és viszonyai nem engedték meg ily óriási építmény tisztaságban- és rendbentartását, s szenny és rendetlenség úgy gyűlt föl évről-évre a sivár hodályban, mint folyóban az iszap. Gazdáról-gazdára ereszkedett a tömb, míg végre a vállalkozó zsidók megunták a küzdelmet karbantartásáért. Ettől kezdve tisztességes ember nem ment többé lakni a Stirling-házba. Az első részben még volt egy bérkocsis, s a kocsikenőcs olajos szaga töltötte az udvart. Az

istállót hátul tartották, a harmadik színben, s a lovakat egész nap keresztülvezették a nagy épületen. A sok szegény gyerek örült ennek. A ház belseje mintha folytatása lett volna az utcának. A nyomor kirakodott itt az udvarra, az emeleti gangra, minden ajtó nyitva, veszekedés, gyerekszidás, sírás hallatszott a bűzös zugokból.

– Ilyen helyen lakik a szép Vágner Lina? – kérdezte magában Timár, amint a ferdecipős leányt követte. Homályosan villantak meg emlékében a képek, amiket kurtizánok életéről festettek benne olvasmányai, vagy úri lumpolások félfüllel hallott történetei. Bizony több fogalma volt az alexandriai kurtizánokról – szent Antal korában – vagy azokról, akiket Lukianos leír, mint a maga korának és megyéjének híres lányairól. Vágner Linát – akiről tudta, hogy egy előkelő birtokos szeretője volt egykor, aztán Pestre került, írók és művészek közt élt hírhedt életet, míg vissza nem jött a szülőföldjére – selymek és bársonyok között képzelte: a fiú is mindig olyan csinosan, tisztán volt öltözve. És ilyen házban nőtt fel szegény Pista? E lovak és rongyos gyerekek közt?

– Gyóntatni tetszik jönni? – kérdezte egyszerre a ferdecipős lány, amint fölindultak a második udvar lépcsején az emeletre: s a kérdés új borzadás volt Timár Virgilnek. Egyszerre észrevette, hogy halálmadárszerű asszonyok jelennek meg mindenfelé a szomszéd küszöbökön, kíváncsiság a részvét álarcában.

– Már a pap is eljött – susogják mindenütt.

És árnyék borul az egész udvarra. Pedig már előbb elborult a

nap, de mintha csak most lett volna ez fontos. A sivár gang, a hideg konyhák áporodott szaga, a pattogatott kukoricát majszoló éhes gyerekek, a szomszéd haldoklására kíváncsi asszonyok, mind iszonyú puszta fénytelenységben maradtak.

S érezte most Timár, döbbenve, hogy ő pap. Hogy őt egy felsőbb világ küldötte el ide, hogy ő a lelki vigaszt, az utolsó kenetet jelenti ezekben a nyomorult szemekben. S egyszerre, egy pillanatban, iszonyú szégyen töltötte meg, maga sem tudta, mért? Micsoda gondolatok között is jött ide! Krisztus más szemmel nézett Magdolnára. E bűzös udvar levegőjében nem a bűnt érezte meg, hanem a nyomort. S a bűn nem egy neme-e csupán a nyomornak? Timár végtelen részvétet érzett e szegény világgal. S minden fáj neki, még az a szigor is, amivel reggel a fiúra gondolt, ki dacosan felelt neki, mialatt otthon talán az anyja haldoklott...

S a fiú nyitotta már az ajtót – az egyetlen csukott ajtót az udvarban. A fiú megrezzent, amint tanárát meglátta, s a szemei – fényesek, mint a most öntözött virág – rezzelve néztek rá. Mi minden van egy gyermek szemeiben? Megrettenés? Vagy öröm? Dac? Vagy alázatosság? Vagy gyermeki hála és bizalom?

– Miért nem mondtad, hogy édesanyád beteg? – kérdezte a tanár.

Miért is nem mondta. Valami különös, alig is tudatos szemérem tartotta vissza, hogy anyjáról szót ejtsen. Akárki előtt is. Mintha sértés volna anyjára már az is, ha mások csak gondolnak is reá. Ne is gondoljanak rá, felejtsék el, hogy van, ne is legyen többé másoknak, mint neki! Dac, düh és titkos,

földalatti szegyen – a Stirling-ház levegőjének egész szegylene – egyesültek ebben a büszke szeretetben. Csak azért is szerette az ő drága, beteg, szép és szeszélyes anyukáját. Szerette, kissé takargató, szégyenlő szeretettel, mely majdnem szerelem volt; sohasem beszélt róla, soha pajtásait nem hívta magukhoz, még azt is eltitkolta, hol laknak.

Most is különös, vegyes érzések fogták el. Restellte egy kicsit, hogy tanárát a konyhán keresztül kellett vezetnie az egyszobás lakásba, meg is volt egy kicsit ijedve. A konyha kicsi volt, nem főztek benne Lina betegsége óta, Pista szokott ott tanulni. Timár megállott a konyha küszöbén és meg volt lepetve. A piszok és nyomor udvarában rendnek és tisztaságnak egy szigete volt ez. (Pista maga tartott mindent rendben, diákos pedantériával.) Timár halk kérdéseket tett a fiúhoz.

- Hogy van?
- Rosszul.
- Ki van mellette?
- Én magam.
- De te nem lehetsz mindig itt?
- Nem, délután is tanítani járok.
- Akkor kire hagyod?
- A szomszédasszony benéz.
- Orvost híttál?
- Az egyleti orvost.
- Mit mondott?

A fiúnak elcsuklott a hangja. Egyszerre fölzokogott. A

melegforrás fölbuggyant a kiszáradt földből. Hetek óta gögösen tartott magán egy férfi-álarcot, melyet dacos szeretet és naív hiúság tettek az arcára: ő volt a családfő. Most egyszerre lehullott az álarc: most gyermek lett megint, gyermek, aki fél... fél az egyedülségtől. Naív meghatottság fogta el tanára szavaira, minden férfiassága egyszerre elolvadt. Mert érzett egy erősebb barátot, és jól esett végre gyenge lenni. Timár tanácstalanul állott előtte. Oly szívesen lett volna meleg és apai, gyengéd, vigasztaló!.. De akadályozta a tanári volta. Mint a vérteszívűt a vaspáncél, ha ölelni akar. A szeretet szavait kereste, de csak egy száraz, papi kérdés jött ki az ajakán:

– Meggyónt? – kérdezte a síró fiútól.

Pista, mint akit valami hibán kaptak hirtelen, elnyelte könnyeit. Már mentegezőzni akart, hogy mért nem hítt papot. De ebben a pillanatban egy váratlan hang hallatszott a szobából, hol a beteg feküdt. Váratlan, vidám hang, fütty, csattogás, trilla, mintha egy pajkos inasgyerek ujjongása volna, mintha a bujkáló nap csattantana visszhangot, hogy újra kisütött. Timár csak nézett, hogy kerül ez a hang a Stirling-házba? Pista akaratlan elmosolyodott a könnyein keresztül, s kiömlött, mint egy gyerek.

– Ó, a kanári! tessék elképzelni, azt kívánta, hogy kanárit hozzak...

– Kanárit?

– Igen... tetszik tudni, vigasztalás neki, hogyha kanárit hall... mert régen a nagymamánál szokta hallani... mikor még kislány volt...

Timár úgy érezte, kötelessége néhány dorgáló szót tenni erre a bizalmas csacsogásra. Szép dolog, ha beteg anyját kedves emlékeinek feltámasztásával vigasztalja, de ne felejtse el, hogy a betegek igazi vigasza mégis az Úr szentségének vigasza... Senki sem oly erős, hogy ezt nélkülözhetné: bűnös emberek vagyunk mindannyian. Pista egyszerre elborult megint e dorgálásra, oly hirtelen és őszintén mint az április. Hisz épen ez volt az ő legfájóbb problémája! Mert hitt a pokolban, és az Istent odafönn úgy képzelte, mint egy szigorú paptanárt, aki megszabott törvények, fegyelmi szabályok szerint ítélkezik. A megbánás is érvénytelen talán, ha nincs elkönyvelve a gyónócédulán... De hogy hívjon papot? Halál színét-szagát hozza ahhoz, aki úgy fél a haláltól? Sikos olajakat, a latin szavak temetőcsengését? Pap még nem jött úgy a Stirling-házba, hogy nyomában ne kullogott volna a csontos hóhér. (És amit nem mert bevallani Timárnak, nem volt biztos hogy anyja milyen szeszélyben lesz, hogy akarja-e majd látni a papot? mert nem volt valami nagy templombajáró.) Virágokat hozott, kanári madarat, de ezalatt folyton nyomasztá valami furdalás: mert iszonyú kemény az Istennek rendje. (Hátha a fiú kímélő gyengeségeért az anya bűnhődik, abban a világban, melyből nincsen visszatérés?)

Mennyit szenvedett Pista ilyeneken! Egy pillanatig megint lesújtotta mindez a furdalás. De... rögtön újra kimosolygott a könnyei közül. Most úgy tünt föl neki Virgil mint egy Szabadító, egy apai Felnőtt, aki csak jön, szól, és már meg van oldva a gyermek szörnyű dilemmája. Pap, tanár, jóbarát... Egy perc, egy

gondolat: Timár észre sem vette, egyszerre benn állott a beteg nő előtt.

Félénken és ügyetlenül lépett előre... s váratlan: amint belépett a kis szobába, mintha kilépett volna a Stirling-házból. Egy más milió volt! Fehér csipkefüggöny kizárta a rettenetes udvart. Barátságos fehérség köszönt a falakról. Tisztaság: a meszelt falak tisztasága, az ágyneműek tiszta fehérsége, egy székre dobott dunna fehérsége. Fényképek és egyszerű virágok. A fiú tankönyvei egy kis asztalkán, kézimunkakosár. És a kanárihang. És az udvarból csak a napfény és verkliszó.

Két keskeny váll emelkedett ki az ágyból, egyszerű hálórékliben.

– Milyen szép a tanár úrtól, hogy idejött – mondta egy gyenge hang, melyből mintha valami kedves irónia csengett volna. – Köszönöm, hogy oly jó a fiamhoz...

Timár hebegett valamit, hogy ez kötelessége.

– Foglaljon helyet. Pista, ültesd le a tanár urat! Ah, ah! – megakadt mert köhögés jött reá. – Hát ne vigye el egy szegény betegnek az álmát!

»Szegény beteg« – mondta; de mosolyogva s gúnyosan mondta ezt, mintha maga sem venné komolyan a baját. Timár (tán valami haldokló Magdolnát várt, tépett selymek és beteg illatok közt) tájékozatlanul nézett hol a nőre, hol a szobára. Lina felfogta ezt a tekintetet.

– Ugy-e milyen szegényesen lakunk? Az ablakot muszáj állandóan csukva tartani, mert mindenféle parfümök jönnek

ebből az utálatos házból. Ugy-e, egész kínszenvedés keresztüljönni az udvaron?

– De ez a szoba kedves... derült... – ragadta meg a tanár az első beszéd tárgyat, amely kínálkozott.

– Azám, mert én kimeszeltettem, mikor idejöttünk. Láttam volna csak régen, avval az undok festéssel! Ah, ah! (Köhögött.) Tudja, én szeretem ezt a meszelt szobát, a falusi hangulatot...

Igazán, nem olyan volt, mint egy haldokló. Csak sápadt, áttetsző arcán, lázas szemein látszott a betegség. Timárnak feltűnt a nyugodt fölény, amivel mindjárt társalgásba kezdett, s mikor a falusi hangulatot említette, egyszerre megérezte rajta, maga se tudta, mért, a nagyvárosi nőt. Azt is észrevette, hogy a fadeszkás éjjeli szekrényen egy francia regény hever.

Pista ezalatt egyre a beteg mellett settenkedett, vánkosát igazgatta, a kezét ajkához emelte, megsimította a homlokát, ügyetlen, fiús gyengédséggel, miközben folyton az óráját nézte. Végre megszólalt:

– Tanár úr kérem, nekem most muszáj elmenni tanítani. Mama, majd beküldöm a Wittmannét. Mama kérlek, ígérd meg, hogy nem fogsz cigarettázni! Tudod, mit mondott az orvos.

A beteg mosolygott:

– Nem sokat adok én a doktorokra, fiam!

– No de az nem úgy van, mama, ha egyszer valaki olyan beteg...

– Talán nem is vagyok én már olyan beteg, mint hiszitek!

– Igazán? Jobban érzed magad? – kiáltott Pista, aki már

egészen feledte könnyeit. De Linán egyszerre megint heves köhögési roham vett erőt, mire a fiú kifakadt idegesen, hogy ő nem megy el addig, míg meg nem ígéri, hogy nem cigarettázik.

– Ugyan már ne szekírozz! – köhögött az anya. Pista, egyszerre elszégyelve magát, dédelgető mozdulattal kezét csókolt és némán somfordált az ajtó felé. De onnan mégegyszer visszafordult:

– Elfelejtettem a selyembogarakat!

Az ablakhoz ment, ahol a selyembogarai voltak egy régi szivarskatulyában, és megcserélte az eperleveleket...

– Jó kis falusi fiú – mondta Lina, elnézve a fiát. Amint azonban Pista kitette a lábát az ajtón, egyszerre mintha kicserélték volna. Megrántotta a vállát, idegesen fölült az ágyában.

– Eh! – mondta. – Mit ér minden? Meghalok!

Timár ijedten nézett rá. A nő szemei lázasan ragyogtak.

– Nézze, – mondta – ne haragudjon, de úgy félek, olyan rettenetesen félek néha... A fiamnak nem merem mondani, de valakinek muszáj, hogy elmondjam. Maga végre is pap...

S már megint mosolygott.

– Maga nem látszik nagyon szigorúnak. A doktor olyan szigorú, s mindig szalad... Ah, ah!

A köhögés most sokáig tartott. Timár avval a gondolattal ült ott, hogy megbánásról, gyónásról beszél majd... kereste a szókat. De a nő sovány ujjja egyszerre tapogatózni kezdett az éjjeliszekrényen.

– Legyen szíves... Ezt a kis kazettát...

A kazettát kulccsal nyitotta ki. A fiától rejtegetett cigaretta és gyufa került ki belőle. A beteg rágyújtott.

– Ugyis meghalok – mondta. Majd látva a pap hökkent ábrázatát, elkacagta magát:

– Azért ne gondolja, hogy rossz vagyok! Hát nem elég jóság és önuralom, hogy nem beszélek a fiamnak arról... Nem ríkatom szegényt, ha kedvem volna is... Látja, jó színész is vagyok, mindig adom előtte a jó mamát, pedig...

Élesen nézett a pap szeme közé.

– Tudja, hogy azt hiszem, a fiam azt szeretné, hogyha meggyónnék? Jó kis bigottot neveltek maguk ebből a gyerekből... No, nem azért mondom... Tudja mit, mondjuk, hogy meggyónok magának! Mondja majd neki, hogy meggyóntam! Jó? Hadd örüljön a szegény kis fiú!

Egy öreg asszony jött be a szobába, és nyomában bekullogott a macska.

– Már megint cigarettázik? – szörnyűködött az öreg, de Lina mosolyogva intette le:

– Hagyja, Wittmanné, menjen ki most, nem látja, hogy gyónok?

– Ki látta azt, cigarettával a szájában gyónni? Majd megveri az Isten! – támolygott ki a banya a konyhába. Timár is összeszedte magát kissé és protestált a különös gyónás ellen. Lina iszonyúan fölkacagott erre, amiből hosszú köhögés lett. Végre szóhoz jutott:

– Hát azt hiszi, hogy komolyan... hogy komolyan meg akarok gyónni? Elmondjam magának, milyen rossz nő voltam? Nem

titok az! Mindenki beszél. Maga talán még nem is ismert olyan rossz nőt, mint én voltam... Tisztelendő úr... Vagy főttisztelendő... No ne haragudjon! Csak azt akartam mondani, hogy azért nem gyónhatok igazán mert semmiféle megbánást nem érzek. Tudja én már ilyennek születtem... Ha megint újrakezdeném, valószínűleg megint csak így élnék. Bevallom, nekem ez egészen megfelelt, többnyire nagyon jól mulattam. Ah, ah, ah!

Hosszú köhögés. Timár feszengve ült székén, egyre érezte térdében a mozdulat csiráit, hogy fölkeljen és otthagyja a csúfolódó nőt, de valami gyengeség visszatartotta: hiszen könyörületesnek kell lenni hozzá, mert nem soká él már; azután nem is tudta, milyen formával távozzék? A nő újrakezdte:

– Azért ne gondolja, hogy nem javultam meg! Ha nem akartam volna tisztességes lenni, nem jöttem volna ide a fiammal. Tudja, már a fiam miatt sem élhettem volna úgy, mint azelőtt. Igaz, hogy megválhattam volna a fiamtól. De mondja, anyák azok, akik így tesznek? Pfuj! Inkább éltem így szegényen, falun, mert Sót az egy falu... mióta ő van, gyűjtöttem rá, hogy itt megélhessek. Tudja, ha az embernek gyereke van, egész megváltozik. Én mondhatom, mióta Sótra visszajöttem, úgy élek, mint egy szent, minden elég nekem. Persze, az emberek szemében most is csak a régi vagyok... Ah, ah, ah, ah! Ah! Azért mégis csak itten maradtam. Tudja, itt nőttek fel, és a régi utcák, a házak, a hegyek... azok jók... azok azok hozzám most is, mint kislánykoromban...

Timár megint mondani akart valamit. Lina észrevette zavarát, s újra kigyúlt arcán az irónikus mosoly.

– No most már meggyóntam. Úgy-e mégse vagyok olyan rossz, mint amilyennek látszom? Tudja, ki a legjobb térítő? A legjobb térítő a gyerek. Szegény kis fiacskám! Addig játszottam előtte a szentet, míg szinte az lettem. Ah, ah, ah!

Amint a köhögés kissé alábbhagyott, Timár szinte megdöbbenéssel vette észre, hogy az arcát megint mintha kicserélték volna. Az a fölényes mosoly, mely imént egy pillanatra még megvillant rajta, most egészen eltűnt, egy síró arc maradt, egy síró és valóban öreg arc.

– Ó szegény fiacskám! – zokogta – úgy-e jó kis fiú, hiszen maga ismeri? Olyan megható, ha maga tudná, hogy milyen megható, úgy ápol, éjjel a hideg konyhában dolgozik a leckén és beszalad, ha moccanok... Tudja, hogy most is azért ment el, instruktoroskodik, mióta beteg vagyok, hogy orvosságra legyen... Ugy-e, tanár úr, lesz rá gondja, fogja őt gyámolítani egy kicsit?.. Annyit beszél itthon magáról, úgy szereti magát... Ígérje meg nekem... Már írtam egy barátomnak... írtam a fiú apjának...

De ebben a pillanatban megint kiderült az arca, s valóságos ingerkedő tekintettel nézett a pap felé.

– Tudja, ki volt az apja?.. Nem képzeli... hogyha megmondanám... No, csak annyit mondok, hogy kedves fiú volt... az én barátaim többnyire kedves fiúk voltak. Nem voltak valami gazdag emberek, de legalább kedves fiúk... és nem

smucigok. Ah, ah, ah!.. Az ő apja nem is ismeri őt... talán nem is tudja... Irtam neki, hogy ha én nem leszek...

Ó! Az utolsó változás! Lina arcára egyszerre kiült a gondolat, mint egy rettenetes írás, a vonásokról letörölt minden derültséget, mintha a stílus fordított felével írnak a táblára. Fölzokogott, teljesen enerváltan esett vánkosára.

– Nem, nem akarok meghalni... nem fogok meghalni... Élni akarok még... a fiammal... falun...

A zokogása elfojtódott. Timár attól félt, hogy eszméletét veszti s már-már az öregasszonyt akarta behívni. De ebben a pillanatban Lina egyszerre kiemelte fejét a vánkosok közül, és csodálatos módon most megint mosolygott, megint avval a szelíden ingerkedő mosolyával.

– Most megijesztettem... Ne haragudjon rám... Köszönöm még egyszer, hogy eljött: igazán nagyon szép volt magától... És köszönöm a jóságát a fiamhoz! És mondjuk majd neki, hogy meggyóntam: jó?

A vénasszony a konyhában sunyi, gyanakvó tekintettel nézte a távozó papot s csak úgy fogai közt mormolta a »dícsértesség«-et. Timár szórakozott léptekkel ment le a nyomorúság házának udvarán, s szinte megrezzent, mikor a kapunál egy fiatal hang diákul csengett a fülébe:

– Laudetur!

Pista jött már vissza: teljes egy óráig időzött Timár a betegnél. Pista bizalmas mosollyal üdvözölte, mint valami nagyon jó ismerőst: mint hogyha nem is a tanára volna, mintha valami

közös titkuk volna, Timár megállt vele. A zirci tanárok, rideg fegyelemtartási elveik szerint, nem szoktak kezet fogni tanítványaikkal. Timár e napon már másodszor nyújtotta kezét Pistának – és úgy érezte, hogy a szokásnak ez a megsértése igen jól esik neki. Tele volt a beteg nőnél tett látogatás benyomásaival, de csodálatos módon nem elidegenedve: inkább megfejthetetlen rokonszenv ébredt benne, rokonszenv, melyet alapjában egy kissé bűnösnek érezett. Ez az érzés meglehetősen zavarba ejtette: s zavarában egyszer csak azt vette észre, hogy akarata ellenére a »vallás vigaszáról« beszél, mintha a beteg töredelmesen meggyónt volna neki. Szinte szuggesztió alatt volt! Nem tudott másként tenni, mint ahogy Lina ígértette. S még csak nem is bánta meg a hazugságát, mikor a kedves fiú hálás, megnyugvó tekintetét látta.

És úgy érezte, hogy most még sokkal jobban szereti Pistát, mint azelőtt.

Gyengéden kérdezte azután mindennap a fiút:

– Hogy van édesanyád?

Pista könnyesen őszinte szemeket vetett ilyenkor rá. Egész más kifejezésük volt ezeknek a szemeknek, mint azelőtt. Eltűnt belőlük minden dac, minden tartózkodás, inkább segélykérő szemek voltak, bizalmas szemek: és úgy néztek fel rá, valami kedves gyámoltalansággal, mint egy apára, vagy hatalmas orvosra. A fiú nagyon megsoványodott. Arca halavány volt az álmatlanságtól, a szemei lázas tűzben égtek. Most már egész éjjeleket fennvirrasztott az anyja ágyánál, de azért az iskolát nem

mulasztotta el. Timár résztvevő szemmel fedezte fel vékonyodó arcán egy másik szép és halvány arcnak vonásait.

– Mennyire hasonlít az anyjához – gondolta.

Szívesen küldött volna neki valami segítséget, egy ápolónőt, a rendháznak valamely cselédjét. De ezt nem merte, ez lehetetlen volt: mit szóltak volna hozzá a rendtársak? Pénzzel segítse tán? Érezte, hogy ennek csak kísérlete is dér volna a bizalom bimbájára, mely ebből a gyermekszívből feléje nyiladozik.

Pedig ez a bizalom csodálatos örömet okozott neki, majdnem legnagyobb kincse kezdett lenni életének. Először érezte életében, hogy van valaki, egy kedves és gyengébb lény, aki rá támaszkodik, a szeretet önzésével, akinek ő immár valakije... Mert látta a fiú tekintetén, érezte szavain, hogy ez a férfivé szenvedett gyermek mégis csak gyermek még, hogy szükségét érzi egy erős kéznek, amely vezesse, egy biztató hangnak, amely bátorítsa, mialatt otthon az anyja reménytelen betegségben hever, mialatt otthon neki kell erősebbnek lenni... Fiúi érzés volt ez, s Timárban felébresztette az apai érzést. A Stirling-házban tett látogatás különös kapcsot létesített kettőjük között. Timár most sem beszélt többet Pistával, mint eddig. De milyen más volt most! Egy szó, egy tekintet, egész napra a szívében ragadt, és melengette emlékével ezt a családtalan szívet.

Aztán: a fiún keresztül az anyját is látta. A szemük mintha ugyanaz lett volna. Mintha a fiú arcából az anya szeme nézett volna reá. Sokszor mintha még az a finom, okos gúny is keresztülcsillogna a fiú könnyes naivságán, amit az anya

szemeiben látott. Egész kísértetes volt. Láta Pista kedélyének hirtelen változásait, ideges vidámságát, mély lehangoltságát – ez is az anyja volt. Elnézte a fiút a társai között, az udvarban, amint megvonta olykor egy szavukra fiatal és lágyan szögletes vállát, s ekkor elébe tüntek a beteg nő lesoványodott, de még mindig nemes hajlású vállai, amint fölemelkedett egy pillanatra, hálóréklijében a paplanok közül. Különös álmoként üldözte őt az a nő, az a szoba, mely egyáltalán nem hasonlított az alexandriai kurtizánok képzelt szobáihoz, inkább egy szent nő lakásának benyomását tette. Szűk és egyszerű szoba... Eszébe jutott a szent Katalin szobája, amelyet egyszer meglátogatott Sienában...

Virgil látogatásának a Stirling-házban azonnal híre ment. A refektóriumban enyhén tréfálkoztak.

– Persze kiválasztotta, hova kell legelőbb elmenni! Ki hitte volna a mi derék Virgilünkről.

– Lassú víz partot mos – vetette közbe gonoszul Lesinszky.

Az igazgató is megszólalt:

– Hát az szép asszony volt, nem lehet tagadni! Emlékszem még, mikor bejött a városba a Dancsai úrnak a kocsiján, mindenki róla beszélt. Nem volt olyan szép asszony több Sóton...

– Nem asszony az máig se – mondotta Szádi Márk.

– De lány se! – vetette közbe Szoboszlai.

– Lányasszony! – kiáltott Gombos Cirill.

– Á, Márton-lúd az már – szólt Lesinszky, legyintve nagy, kövér kezével.

– Beteg – mondta Timár. – Betegen él a fiával és nagy

szegénységben.

– És Virgil megtanulta az evangéliumból, hogy a Magdolnáknak van legnagyobb szükségük a vigasztalásra...

Timár sietve menekült föl ilyenkor cellájába, de ott se maradt sokáig; Sót lakosai meglepetve állapították meg, hogy most majdnem az egész délutánjait sétával tölti és árván hagyja kedves könyveit. Nem érdekelték az olvasmányok, élni kezdett; elnézte a gyermekeket az iskolában, az embereket az utcán, rókáit a szőlőben, a fákat, virágokat. Néha kezébe vett egy könyvet, modernebb életrajzait kereste kedves szentjeinek, Gebhardtot kezdte el; de szent Katalinról mindjárt a Vágner Lina szobájára gondolt, hervadására, fenyegető halálára és bűnös életére, bűnre és erényre... Ember volt. Sajnálta és szerette ezt a szegény nőt úgy, ahogyan látta, mint anyát, beteget, jóságával és rosszaságával, szelídségével és cinizmusával, – ítékezés nélkül... mint ember az embert... bár a pap is beleszólt olykor és aggódva kérdezte magától: kárhozat állapotában szenderül el a szegény Lina? Kínozza ez a gondolat naiv papi szívét és szemrehányásokat tett magának, hogy nem beszélt rá a gyónásra. Eszébe jutott gyermekkorra, amikor a hit hőse akart lenni, a vad gúnyokat eltűrő mártírok; és mélabús szégyenkezéssel gondolt önmagára, hogy olyan gyáva volt... meghátrált... egy szelíd mosoly előtt! Egyre látta a Linának szelíd, irónikus mosolyát...

Úgy érezte, mintha valamit nem teljesített volna: hogy még egyszer el kellene menni, papi kötelességből, a Stirling-házba. És eszébe jutott a megilletődés, amely elfogta, mikor a

piszkos emeleti gangon, a halálos beteg ajtajában, egyszerre csak papságát érezte... De jól tudta, hogy nem fog elmenni, hacsak valami új motívum nem adódik. Ó micsoda pap ő?!

Egy napon aztán a Vágner Pista elmaradt reggel az iskolából. A tanár kedvetlen volt és türelmetlen egész délelőtt. Az a különös érzése volt, hogy akármilyen történet is, Pistának át kellett volna szaladnia hozzá, értesíteni őt. Egész délután várta szobájában, noha biztosan tudta, hogy nem jön el.

Végre nem bírt győzni türelmetlenségén, és elindult maga a Stirling-ház felé. Némi elfogódottságot érzett, amint keresztülment a szennyes udvar bábész közönségén, a pletyka szemek között, akik látják, hogy másodszor jár itt. Az ajtó nyitva volt. Timár tanácstalanul állt meg a konyhában, hogy bemenjen-e? Végre benyitott.

A fiú ijedten ugrott föl az ágy mellett valami térdeplő helyzetből. Lina mozdulatlanul hevert az ágyon, s az arca félig el volt takarva. Az ablak nyitva volt, s a Stirling-ház minden hangjai s búzei beszálltak. A fiú merev szemekkel bámult a tanárra, mintha nem is ismerné; szemei szárazok voltak.

Timár egyszerre megértette a helyzetet.

– Mikor történt? – kérdezte halk hangon.

– Ma... délután... – felelt a fiú. Timár egy pillanatig hallgatott és gondolkozott, mit szokás ilyenkor kérdezni.

– Ki volt mellette?

– Wittmanné... a szomszédasszony...

– És most magad vagy? Hova ment Wittmanné?

– Nem tudom... Mindjárt jön.

Hallgattak. Mindkettőjüket feszélyezte a halott jelenléte. Timár végre kiintette a fiút a konyhába. Pista engedelmesen ment utána.

– Sokat szenvedett? – kérdezte még Timár.

– Nem. Nem volt magánál.

Szótalán álltak sokáig a hideg köveken. Egyik sem nézett a másikra. Végre a tanár habozva megszólalt:

– És most ki fog terád gondot viselni?

Pista közömbösen felelt, mintha a kérdés nem is érdekelné.

– Nem tudom.

– Nincs senki rokonotok?

– Nem tudom.

Timár eltűnődött. Lina azt mondta, hogy írt a fiú apjának... Nem tudta, hogyan beszélni erről Pista előtt.

– Az árvaszék majd intézkedni fog – mondta végre, csakhogy mondjon valamit.

A fiúnak könny jött a szemébe.

– Ül le – nyugtatta Timár, és maga is leült a sárga konyhaágyra (amelyben Pista szokott most aludni).

Némán várták azután Wittmannét. Timárnak oly különös volt ez az egész helyzet: hogy történik vele valami, hogy köze van másnak életéhez, szenvedéseihez; sohasem hitte, hogy ez még megeshetik; szinte egy kis büszkeséget érzett... Pista gondolatlanul várta, hogy mi lesz vele? A macska előjött és a fiú lábához dörzsölődött, Pista szórakozottan simogatta a szőrét.

Végre a pap kirázta magát a kábultságából.

– Imádkozzunk – mondta és bement a halotthoz. Pista megállt az ajtóban, összekulcsolta a kezét, és arra gondolt: mért nem tud ő semmi igazi fájdalmat érezni, mikor az anyukája meghalt; és hogy tulajdonképen nem is sírt még.

Az árnyak előjöttek a zugokból és sötéten elfeküdtek a padlón, mire Wittmanné visszajött. Tőle megtudott Timár egyetmást a részletekről: a temetkezési egylet fogja eltemetni az elhunytat; Wittmanné mindent elintéz, szívességből, mert sajnálja a szegény gyereket, – hogy az a könnyelmű teremtés így hagyta a fiát! nem jobb lett volna kiadni a házból? nem való az ilyeneknek gyereket nevelni. Az igazat megvallva, Wittmanné szinte élvezett, mint az ilyen vénasszonyok szoktak a halállal való foglalatosságban; elemében volt és érezte fontosságát; hivatalos képpel tuszkolta ki őket a szobából, hogy a halottat fölöltöztesse.

Már késő este volt.

– Hol fogsz ma aludni? – kérdezte Timár a fiútól.

– Nem tudom – felelt Pista.

Timár arra gondolt, hogy ilyenkor rokon vagy jóbarát magához szokta venni a gyermeket, hogy ne aludjon a halottasházban. Eltűnődve nézett a tanítványára.

– Ad neked a Wittmanné vacsorát?

– Nem tudom.

Timár beszélt Wittmannével, az asszony csakugyan hozott valami harapnivalót, amit a fiú, ott a konyhában, étvágytalanul, de engedelmesen felvillázott. Szállást is akart adni Wittmanné (ő

majd ott marad éjszakára a halottal), – de amint Timár meglátta a helyet, és a piszkos gyerekeket, akikkel Pistának egy ágyban kellett volna aludnia, undorral hőkölt vissza.

– Majd eljössz velem – mondta a fiúnak. – Majd csinálunk neked helyet ez éjjelre.

A fiú hagyta, hogy tegyenek vele, amit akarnak. Timár előrement a beesteledett udvaron keresztül, ahol épen most vezette át lovait egy poros, fáradt kocsis, és céda gyerekek az alkonyig tartott hancurozás kábultságával dülöngtek a porba. Némán mentek végig a városszéli utcán az est üllepedni kezdő porában; levett kalappal mert angyali üdvözletre harangoztak. A pap tompán viszonzott egy-egy dícsértesség-et; szőlőmunkások kapával vakaróval jöttek a tanyákról. Egy csapat tehén óriás felhőt vert: szürke fátyolban borongtak a házak. A főtérré értek. Pista némán kullogott a tanára után, mint valami kis kutya. Kényelmesen megkerülték a földes emelkedést, melyen a templom, a Szentháromság állott, mint akiknek egyáltalán nem sietős a dolguk. A rendház ott nyúlt el előttük, hosszú homlokzatával, vaskorlátos, puszta terraszával, melyen mise után szoktak a fehér papok a napban sétálgatni. Timár előrement a »tanári« kapun, és a gyermek némi áhitattal lépett utána a sötét folyosóra. Semmi sem értethette volna meg vele inkább, hogy nagy és rendkívüli eseményeken megy keresztül, mint hogy ezen a diákoknak tilos küszöbön lépett át.

Nem találkoztak egy lélekkel sem. A folyosó túlsó végén egy inas fordult ki nagy tállal a kivilágított refektóriumából s

eltűnt a konyha felé. A vacsora tehát véget ért már; a rendtársak bizonyára most gyűlnek át a dohányzóba. Timár habozott. Természetes félnksége felülkerekedett, mikor tudatára jött, hogy milyen szokatlan dolog, amit csinál. Már az úton is, mennél közelebb értek, annál jobban érezte a nehézségeket. Arra voltakép gondolni sem lehetett, hogy vendégszobát nyitasson egy növendéknek, azoknak a szobáknak valamelyikét, ahol az apátúr is aludni szokott, amikor Sótra jön, és a főigazgató. Timár úgy látta, hogy a kérdés megoldásában segítségre volna szüksége. De amint ott állt a rendház ösmert lépcsőinél, egyszerre elfogta a bénító aboulia, az akaratnak hirtelen tehetetlensége, – mely csöndes, zárkózott életű embereken gyakran erőt vesz egy-egy energiát kívánó cselekedet közben, mintha csak bizonyos korlátolt erőlkészletük volna a cselekvésre, mely hamar kimerül. Nem tudta rászánni magát, hogy valami szolgáltól kérjen tanácsot, sem arra, hogy visszaforduljon és szállodában próbálja a fiút elhelyezni. Félt a feltűnéstől, a magyarázatoktól; az az érzése volt, hogy valami ügyetlent, valami helytelent cselekszik. Pedig sietve kellett határozni. A refektórium ajtaja felől léptek hallatszottak, és Timár rezzelve felindult a lépcsőn, a szobája felé.

Pista a nyomában.

Tapogatózva gyújtotta meg a lámpát. Pista apatikusan állott az ajtónál. Timár körülnézett. Az ágy már ki volt bontva. Tekintete a pamlagra esett, melyet rövidsége és két hurkás karja kényelmetlenné tettek a fekvésre.

– Tudnál esetleg ezen is aludni? – kérdezte a fiút.

Pista közömbösen intett, hogy őneki mindegy.

– Próbáld meg, feküdj rajta végig, hogy elég hosszú-e?

A fiú szófogadóan végigfeküdt a pamlagon.

– Jó?

– Jó.

Ebben a pillanatban erős kopogás hallatszott. Timár kiment, becsukta a belső ajtót maga után, s a két ajtó közötti küszöbön megállott. Tamás volt előtte, az inas (aki azelőtt hajóslegény volt).

– Fölhozzam a vacsorát? – kérdezte Tamás.

– Nem, köszönöm, nem vagyok éhes – felelt a pap. – Nem egészen érzem jól magamat.

Mikor visszament, a fiú még mindig ott feküdt a divánon s egykedvűen nézte a szőnyeg mintáit.

– Kelj föl, – mondta a pap – majd fogunk neked valami ágyat csinálni. – A fiú erősködött, hogy neki így is jó lesz, de azért fölkelt engedelmesen. Timár megfelezte párnáit és takaróit, még egy lepedőt is talált a fölösleges ágynemű közt. Azt is észrevették, hogy a diván egyik karját le lehet csavarni, és úgy sokkal kényelmesebben esik rajta a fekvés.

– Most már levetkőzhetsz – mondta Timár a fiúnak. Pista szófogadóan húzta le cipőit és ruháit és a takaró alá bujt. Timár sokáig nem tudott elaludni. Úgy érezte, hogy nagy ügyetlenséget követett el; főleg azt hányta magának szemére, hogy Tamásnak nem szólt. Most már nem lehetett a dolgon segíteni. Hallgatta

a fáradt fiú óvatos hánykolódását a divánon, mely elég hamar egyforma, lágy pihegésbe ment át. Timár még sokáig ébren volt, számlálta az óraütéseket, mert pontosan idezengtek a toronyból.

S még jóformán sötét volt a szobában, mikor már fölébredt. Első tekintete Pistának a fogason függő kalapjára esett, ruháira, melyek különös érzést ébresztettek benne. Valami megnyugtató érzés volt ez, hogy nincsen többé egyedül; úgy érezte magát, mint egy családfő. Oly távol volt eddig mindenkitől, még a diákjaitól is! Nagy szeretettel és gyöngédséggel nézett a kalapra. Majd a diván felé figyelt. A fiú még nyugodtan pihegett. Timár a homályban a breviáriumát kezdte betűzgetni. Közben sűrűn nézett az órára, végre nem bírta türelmetlenséggel; fél hét volt. Egy óra múlva van a diákmise, s mindjárt jön be Tamás a ruhákért. A divánhoz lépett, s egy darabig nézte az alvó gyermek arcát. Most igazán nagyon hasonlított az anyjához. Timárnak egy pillanatra szinte ijedten dobbant föl a szíve: mintha egy nő feküdt volna a pamlagán. Mintha Lina volna, megfiatalodva húsztendővel, a fiatalság ártatlanságában. Nyírott haja kedvesen kócoskodott a homloka körül. Míg Timár azon tűnődött, hogy fölkelte, Pista egyszerre fölnyitotta a szemét, mosolygó arccal, mint aki egy szép álomból ébred, és félig még mindig álmodik.

S ez a derültebb és elevenebb kifejezés ott maradt az arcán, mint egy nyájas visszfény. Egy éjszakai nyugodt alvás elég volt, hogy minden merevségét, idegenségét, minden megkövülését a Sors Meduza-arca előtt, kiheverje. Megint visszaérkezett könnyű gyermekéletébe. Készségesen fölkuporodott, mint egy

újraszületett kis állat, álmától még meleg vackán. (Az ő korában még újraszületik az ember mindennap, úgy rázza le a tegnapiakat, mint a kígyó tavalyi bőreit.) Csupa készség volt már és szeretet új élete és új jótevője iránt. Friss élete könnyen beigazodott a jövőbe, mint egy könnyűhajlású, fiatal masina.

Timár izgatott, boldog gondoskodással vette körül.

– Itt a kefe: a ruhádat kikefélheted magad! Hanem mosdóvizet majd hozatok. A cipődet is ki kell tisztítani...

Pista erősködött, hogy ő maga tisztította mindig otthon is. De Tamás már kopogott, az inas, és nyomban belépett, szokott, biztos lépteket irányozva az ablakhoz, hogy beeressze a friss, reggeli napfényt. Timárban semmi sem maradt a tegnapi gyengeségből, most energikus volt a fia előtt... Tamás egykettőre megértett mindent.

– Miért nem tetszett nekem szólani? én adtam volna helyet a konyhában.

Arany és zöld keverve áradt be a kitárt ablakon. Ó reggel, napfény, energia!.. A misére első harangoztak, ünnep volt, szép, ragyogó vasárnap.

A vasárnapot Timár úgy szokta megülni, hogy félbehagyta rendes tanulmányait és valamely költő műveit vette elő. Többnyire Vergilius volt ez, az isteni vates, akiről Virgilünk azt szokta tréfásan mondani, hogy az ő védőszentje. Szerette ezt az ünnepi és gyengéd énekest, aki a klasszikus művészet minden pompájával már majdnem keresztény tud lenni, s a Történet nagy suhanása mögött meglátja a természet csöndes szépségeit,

megérzi a tárgyak néma könnyeit, leírja a gyermekek vidám ugrálását.

A negyedik könyvet lapozta föl mostan, az utolsó sorokat, ahol szinte kívülről tudta már: ahol az elhagyott Didó halálát írja le. Iris mint egy bibliai angyal, leszáll az Olympról – mille trahens varios adverso sole colores devolat – és megszabadítja a szerelemnek e szegény áldozatát a test bilincseiből. Iris, a szivárvány – gondolta – az istenek tarkaruhájú heroldja, aki az enyhülést hirdeti a zivatar után, ugyanaz a hírnök, akit a bibliai Isten is elküldött a vízözön után Noéhoz... Timár visszalapozott az ének elejére, nem tudott rendesen olvasni.

at puer Ascanius mediis in vallibus acri gaudet equo, jamque hos cursu, jam praeterit illos...

Milyen kedves kép, milyen életteljes: a kis fiú, aki örül a paripának, és hol elül, hol hátul fickándozik a vadászcsapatban. Timár megkereste a többi helyet is, ahol Aenas kis fiáról van szó: amikor menekülnek a tűzvészben s görcsösen kapaszkodik a gyermek a hős kezeibe:

sequiturque patrem non passibus aequis.

A nap beszüremkedett a nagy fa gallyain, meg-megcsillant az imzámoly friss virága fölött, mint valamely virágos oltáron, eltapogatózott egész a pap keskeny ágyáig, amely fölött egy őrangyal tárta szárnyait, mint egy gyermek ágya fölött. Timár fölkel, járkálni kezdett, nem bírta az olvasást folytatni. Pistát várta, aki mise után visszament a Stirling-házba, de minden percben megint itt lehet, mert iderendelte, hogy hozzon hírt neki.

MÁSODIK RÉSZ

Tamás révén hamar kitudódott a városban, hogyan vette pártfogásba Timár a Vágner Lina árván maradt fiát. A presztizs nagy dolog, s ez a hír a presztizs hintaján szállt.

– Van-e több ily tanár? – zengte a hiú Sót. A rendtársak is úgy találták, hogy rendjük tekintélye nem fogyhat, csak nőhet; és még a házfőnök is, dr. Horvát Vince, elismerőleg említette Timár tettét, kifogásolta bár, hogy nem kérte előbb priori tanácsát (akkor a cselédszobák valamelyikében helyezték volna el a szegény Pistát). De egészben véve az volt a vélemény, hogy az igazi pedagógusnak, s az egyszerű, apostolian emberszerető papnak példás cselekedetét művelte rendtársuk.

Timár egyébként még aznap szerzett Pistának új lakást. Ős vendég a feketekávéra, megjelent a refektóriumban Bögözi, a helybeli klerikális ügyvéd, s készséggel felajánlotta, hogy ő veszi házához a fiút. Bögözi nem mulasztott el semmi alkalmat szívességet tenni a papoknak; gazdag ember volt, de minden érdeke, egész élete egyházi összeköttetései körül forgott. Pistát avval az egy kikötéssel fogadta gyermekei közé, hogy legkisebb fiának, a bumfordi Lajkónak, segítségére lesz a tanulásban.

Bögözi eljárta a gyermek hagyatéki és árvaszéki ügyeiben is. Kitűnt ekkor az írásokból, hogy Pista valódi keresztnéve nem Pista, hanem Vilmos. Miért hította az anyja Pistának? Talán a falusias nevet szerette, talán gyűlöletes volt ajkának a másik...

Pista a temetés után azonnal átköltözött Bögöziékhez. Előbb elment köszönetet mondani Timárnak.

– Azért tovább is az én fiam maradsz... ügyebár? – Kissé elcsuklott a tanár szava; mert a cisztercita iskolák minden hagyománya tiltá, ekkora melegséget árulni el egy diákkal szemben, kit a fegyelem kimért távolában illendő tartani. De tiltotta Timár természetes zárkózottsága is; majdnem úgy érezte, mintha lelke szemérmét meztelenítné meg... És mégis jól esett! (Mennyi érzelemnek kell vajudni néha, míg néhány lélekfoganta szócska megszületik!..)

Pista kissé meghatva és megtisztelve is érezte magát, hiúságának hízelgett a tanár kívánsága, mintha a jó tanulónak, a zseniális fiúnak szólna az. Hallgatott, és csak a második kérdésre mondta ügyetlen:

– Hát hogyste... ha meg tetszik engedni.

Abban állapotok meg, hogy Pista minden vasárnap délután meg fogja látogatni Timárt, szép időben elmennek sétálni, máskor olvasnak együtt vagy fordítanak valami nehezebb szöveget. Timár szenvedélyes tanár volt és tanári hiúságának nagy kielégüléseit várta ettől az intím tanítástól.

– A vendégem leszel – mondta a fiúnak és nagy öröme esett ezt a szót használni, mely oly szokatlan volt az ő szájából, s kivált egy diákról – szinte forradalom. Sziklák és falak – természet s megszokás – mennyi hideg keménységet kellett áttörnie e lélekömlésnek! De kitört a lélek, az elzsilipelt, negyvenéves erő – szeretni, akit lelt!..

A szegény Lina bútorait, holmiját eladták, és Timár a kanárit kérte magának, ezt a kis kalitba zárt hangos életet, magányos, papi cellájába... Most már kívánta az életet, a hangot, mely Pistáról és szegény anyjáról fog beszélni neki. A fiú hát az első vasárnap egy zöld kalitkával a kezében jelent meg a tanári folyosón, kissé szégyenkezve, hogy meglátják, és tünődve a szavakon, micsoda formában ajánlja föl a kanárit Timárnak – ajándékul? Timár elfogadta a gyermek ajándékát, mert úgy érezte, ez ismét szorosabbra kötözi a viszonyt kettőjük közt; de ettől fogva kötelességének tartotta, hogy ő is mindenféle ajándékokat adjon a fiúnak: könyveket vett neki és vasárnap válogatott ozsonnákkal várta; egyébiránt minden szükségessel ellátták Bögöziék.

Timár a negyvenedik év felé járt ekkor, túl azon a koron, melyet a nagy katolikus költő életünk közepének nevez, s mely oly kritikus kor a magányos férfiúra. Timár e tájban kezdte először céltalannak látni az életet és estéin néha irtózatossá válni az érzéssel feküdt le. Élete szigorúságából nem engedett semmit; most is tanult, olvasott lankadatlanul, mint aki valami célra tör: de ijedten kezdte sejteni, hogy a könyvek nem adhatnak neki többé semmi lényegeset és hogy tanulásának voltaképp célja nincs. Azelőtt, fiatalkorában, érezte napról-napra, hogy fejlődik, gazdagodik a lelke ezekből a könyvekből: most csak szomorú stagnálást érzett egyhangú időtöltésében. Miért még tanulni? Most már világosan látta, hogy soha egy igazi titkot – amit érdemes megtudni – nem tud meg. S kinek használ az, amit ő

tudhat? Irjon? De fájdalmas meddőség érzése ült benne. Mi van az ő lelkében, amit nem könyveiből szívott? S minek újra leírni, amit már leírtak? Irígykedve gondolt másokra, Gombos Cirillre, aki öt könyvből összeüt egy hatodikat, s boldog a tudatban, hogy szerény, de hasznos munkát végzett. Fordítani próbált. Kapisztrán János egy francia életrajzát magyarra ültetni. De ez a munka nem elégítette ki.

Rendtársainak megvoltak az apró intrikáik, kis versengéseik: szinte irigyelte, hogy ezek annyiok életét betöltik. Ó Istenem, hát minden kis bűnnek, irígységnek, hiúságnak, megvan a maga életcélja: csak a jóság nem tud mit csinálni magával? Imái nem segítettek rajta. Az Isten nem válaszolt neki; s ő nem volt elég gazdag már, hogy kielégítse a párbeszéd egy néma Istennel, hogy mindig csak adjon és sohase kapjon. Néha kedve volt sírni, mint gyermekkorában, jelenést kívánt; mint a szentek, bálványra lett volna már szüksége, mint egy látócsőre, amely az Istent közel hozza hozzá. Az ember, ha már nem fiatal, az Istennel együtt sem elég többé önmagának. Timárban földerengett az élet titkos igazsága: hogy csak az él igazán, aki másért él. A szeretet az Isten grádicsa.

Az első vasárnap délutánok alig különböztek valami különórától. Tulajdonképen nem volt mondanivalójuk egymáshoz. Timár kikérdezte a fiút egész heti élményeiről, olvasmányairól; s aztán elővettek valami súlyosabb auktort, vagy Timár felolvastatta Pistával egy-egy dolgozatát, Pista feszélyezve ült a plüs fotolyben s a világért sem szólt volna egy szót, míg

Timár nem kérdezte; az pedig néha kínosan kereste a kérdést. Ezért hosszú hallgatások voltak. Pista mindig pontosan jelent meg megszabott órára, és ha néha pár perccel előbb talált érkezni, a folyosón várt és drukkolt, míg órája ütött: a világért sem ment volna be előbb. Ugyanekkor, a dupla ajtón belül, Timár is türelmetlenül nézte az óráját, leste a kopogást.

Ez a türelmetlenség lassankint kisugárzott az egész napjára. Már nem tudta nyugodtan olvasni ünnepdélelőtti kedves Aeneisét; idegesen lapozgatott benne s közben a gyermek multheti szavaira gondolt... Ma erről és erről fog vele beszélni – tervezte – ilyen és ilyen olvasmányokat fog ajánlani neki... Türelmetlensége kicsalta a rendház előtti feltöltött terrasra, ahol így mise után rendtársai szoktak föl-alá sétálni a vasárnapi fényben, és nézni a templomból kijövő közönséget; ő azelőtt sohasem jelent meg ott köztük. Elegánsan hullámozottak a fekete-fehér reverendák; Szoboszlai szabadon vizsgálta a nőket, mint egy gavallér. Egy-egy úri társaság megállt pillanatra a papokkal csevegni.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.